

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ**

УДК 330.34.

ДРАГА Тетяна Володимирівна

**АДАПТАЦІЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОПРОМИСЛОВОГО
КОМПЛЕКСУ ДО УМОВ СВІТОВОГО РИНКУ**

Спеціальність **08.07.02** – економіка сільського
господарства і АПК

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

К и ї в – 2002

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Білоцерківському державному аграрному університеті
Мінагрополітики України.

Науковий керівник- доктор економічних наук, професор кафедри організації
виробництва і зовнішньоеконо- мічної діяльності підприємств АПК БДАУ **КАНДИБА**
Андрій Миколайович – Українська академія аграрних наук, начальник прес-центру з
питань науково-дослідної діяльності

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор, член-кореспондент УААН **ЮЗЕФОВИЧ Анатолій Едуардович** – Інститут економіки НАН України, головний науковий співробітник відділу ресурсного потенціалу АПК
кандидат економічних наук **ДІБРОВА Лариса Василівна** – Національний аграрний університет, доцент кафедри світового сільського господарства та зовнішньоекономічної діяльності

**Провідна установа - Львівський державний аграрний університет
Мінагрополітики України, кафедра зовнішньоекономічних відносин (м.Дубляни)**

Захист відбудеться 26 вересня 2002 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.150.02 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) наук в Інституті економіки НАН України за адресою: 01011, м. Київ, вул. Панаса Мирного, 26.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Інституту економіки НАН України.

Автореферат розісланий “ 7 ” серпня 2002 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Стешенко В.С.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Зовнішньоекономічна діяльність АПК України з огляду організаційних, економічних, управлінських та адаптаційних аспектів у даний час проходить складний історичний етап становлення, функціонує в жорсткому і деформованому режимі. Ця важлива сфера знаходиться в просторі своєрідних неузгоджених, а також діаметрально протилежних умовах: з одного боку, – в динамічних і нерідко несприятливих для України глобальних процесах та явищах світової економіки, а з іншого – в недосконалому й інертному національному або, точніше, в регіональному середовищі з точки зору формування та своєчасного запровадження досконалої нормативно-законодавчої бази. Глобальні й регіональні митно-тарифні чинники нині недостатньо узгоджуються між собою, внаслідок чого гальмується формування дійового механізму регулювання експортно-імпортних операцій, використання порівняльних переваг АПК та адаптація внутрішнього ринку до мінливих умов зовнішнього. Такий перебіг подій обумовлює актуальність теми дослідження.

Домінуючі ознаки сучасного світового ринку асоціюються в основному із Світовою організацією торгівлі (СОТ), Генеральною угодою з тарифів і торгівлі (ГАТТ), інтеграцією України з країнами-членами Європейського Союзу (ЄС) та інших міжнародних угруповань.

Актуальність теми дослідження визначається й тим, що традиційно основна увага науковців і фахівців державних органів управління зосереджена лише на наслідках вступу України до СОТ, що в принципі є важливим, але недостатнім моментом. Адже набуття членства в СОТ – це політична акція стартового значення і після неї, як правило, вимагається докласти значних зусиль для забезпечення виконання взятих державою на себе зобов'язань щодо розробки та практичного застосування конкретних норм і правил ГАТТ, що постає найбільш складним і суперечливим процесом, а тому

вимагає ґрунтовного опрацювання широкого кола методичних питань на більш високому рівні порівняно з тим, як це вирішується в даний час. Це теж аргумент на користь актуальності теми дослідження.

Вступ до СОТ в основному регламентується прийняттям пакета законодавчих актів і має одноразовий характер, а адаптація нормативної бази до норм і правил ГАТТ – процес довготривалий, оскільки він спрямований на пошук балансу між правами та зобов'язаннями, можливими виграшами і втратами. Принциповим тут є не час, а зовнішньоекономічний результат.

Активний рух України і її АПК у напрямі інтеграції з ринками країн-членів ЄС за прогнозними даними має забезпечити національним суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності вагомий здобутки, хоча на цьому шляху виникає чимало прихованих митно-тарифних перешкод, які дестабілізують експортно-імпортні операції. Розробка методичних засад з приводу з'ясування змісту та характеру інтеграційних процесів в АПК не завжди адекватно відповідає сучасним реаліям світової економіки, що ускладнює розвиток процесів адаптації.

Комплексне вирішення проблем адаптації зовнішньоекономічної діяльності АПК до умов світового ринку актуалізується також у зв'язку з необхідністю досконалішого узгодження інтересів сільського господарства і харчової промисловості з вимогами світового ринку.

Актуальність дослідження обумовлена також необхідністю належного методологічного забезпечення щодо виконання Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” (1991 р.), а також Указів Президента України “Про Концепцію трансформації митного тарифу України на 1996-2005 роки відповідно до системи ГАТТ/СОТ” (1996 р.), “Про порядок застосування обмежень імпорту товарів відповідно до норм і принципів системи ГАТТ/СОТ” (1996 р.), “Про затвердження стратегії інтеграції України до Європейського Союзу” (1998 р.) та “Про додаткові заходи щодо прискорення вступу України до світової організації торгівлі” (2001 р.). Зазначені обставини обумовили вибір теми, структуру дисертаційної роботи та зміст наукових положень і практичне значення сформульованих за результатами дослідження висновків і пропозицій.

Стан вивчення проблеми. Певні теоретичні напрацювання стосовно адаптації зовнішньоекономічної діяльності до умов світового ринку зустрічаються ще у меркантилістів. У наступні історичні періоди вагомий вклад у наукову розробку досліджуваної проблеми внесли представники класичного і неокласичного напрямів розвитку економічної теорії, учені ближчих до нашого часу періодів та економісти сучасного етапу світового розвитку. Тут можна назвати імена Т.Мена, Ж.Кольбера, Д.Лока, Р.Кантільона, Б.Оліна, В.Парето, А.Маршалла, В.Столпера, Б.Хекшера, Д.Хікса, Т.Рибчинського та інших.

Проблеми удосконалення методологічних засад адаптації зовнішньо-економічної діяльності до умов світового ринку розглядаються в наукових працях багатьох вітчизняних учених-економістів, зокрема: В.Андрійчука, І.Бураковського, В.Галушка, Й.Завадського, А.Кредісова, І.Лукінова, Г.Лук'яненка, О.Онищенко, Б.Пасхавера, П.Саблука, В.Трегобчука, О.Шпичака, В.Юрчишина, А.Юзефовича та інших.

Однак вивчення наявних з досліджуваної проблеми вітчизняних публікацій свідчить про те, що ще далеко не всі питання з огляду приєднання України і її АПК до ГАТТ/СОТ та інтеграції їх з ринками країн-членів ЄС мають належний рівень наукового та методичного забезпечення і практичного вирішення. Потребує теоретичного переосмислення ряд базових методологічних положень і практичних аспектів цієї проблеми у світлі динаміки новітніх процесів розвитку світового ринку та

їх можливої перспективи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано в рамках програми наукових досліджень Міністерства аграрної політики України на 2000-2001 рр. “Розробити механізм пристосування агробізнесу України до світового конкурентного середовища з метою стимулювання експорту продукції АПК” (№ держреєстрації 0100U001532) (довідка № 01-12 від 17.12.2001 р.).

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є з'ясування існуючого стану розвитку експортно-імпортних операцій АПК на сучасному етапі трансформації світової економіки та обґрунтування методичних засад в плані формування досконалого механізму адаптації зовнішньоекономічної діяльності до умов світового ринку.

Досягнення цієї мети зумовило необхідність постановки та на системних засадах вирішення наступних завдань:

- всебічно розглянути наукові ідеї та школи з тим, щоб на засадах еволюційно-історичного аналізу визначитися з найперспективнішими напрямками дослідження;
- обґрунтувати методичні підходи щодо розуміння сутності та якісних ознак такої категорії як адаптація з тим, щоб глибше з'ясувати її причинно-наслідкові зв'язки і на підвалинах цього удосконалити митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- розробити методичні підходи до формування пріоритетних інтересів у розвитку експортно-імпортних операцій на зразок існуючих в економічно розвинутих країнах світу;
- виявити найбільш важливі напрями удосконалення методології розбудови механізму адаптації України та її АПК до норм і правил ГАТТ/СОТ та інтеграції їх з ринками країн-членів ЄС;
- удосконалити механізм зближення національного технічного регулювання з міжнародною системою стандартизації.

Об'єкт дослідження – виявлення та оцінка закономірностей формування розвитку та взаємодії таких процесів, як приєднання України і її АПК до норм і правил ГАТТ/СОТ та інтеграції їх до ринкових умов країн-членів ЄС у світлі зростання конкурентоспроможності товарів та захисту вітчизняних товаровиробників від деструктивного імпорту товарів.

Об'єктом дослідження обрано усі складові елементи адаптації зовнішньоекономічної діяльності до умов світового ринку, її найсуттєвіші властивості, внутрішні і зовнішні процеси, суперечності та тенденції в їх єдності.

Процеси і явища – це головні підвалини об'єкта дослідження стосовно адаптації зовнішньоекономічної діяльності до умов світового ринку. Об'єкт дослідження визначив предмет дослідження.

Дослідженням охоплено АПК та його структуру, а також діяльність державних органів управління, причетних до досліджуваної проблеми.

Предмет дослідження – міститься в межах об'єкта дослідження й віддзеркалює зміст та суть методологічних і методичних аспектів адаптації зовнішньоекономічної діяльності України та її АПК до норм і правил ГАТТ/СОТ та інтеграції їх з ринками країн-членів ЄС.

Методологія і методи дослідження. При виконанні дисертаційної роботи використані методологічні засади, що об'єднують раціональні наукові погляди та сучасні пізнавальні процедури в єдину систему.

Основними підвалинами методології дослідження слугували закон попиту та пропозиції, закон економії часу, закони абсолютних та порівняльних переваг, Закони України, Укази Президента України, Постанови Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України.

Для вирішення поставлених у дисертаційній роботі завдань використовувалися такі методи дослідження: поєднання логічного та історичного підходів – при виявленні якісних зрушень, що відбуваються на певному етапі формування зовнішньоекономічної системи з точки зору адаптації її до світового ринку; кількісного і якісного аналізу – при виявленні тенденцій розвитку експортних й імпорتنих операцій, формуванні експортного потенціалу, розв'язанні питання стосовно визначення характеру показників-пріоритетів і їх розмежування на стимулятори і дестимулятори; порівнянь – при пошуку досконалих варіантів адаптації експортно-імпорتنих операцій до світового ринку; системного аналізу – при вирішенні питання підвищення конкурентоспроможності товарів українського експорту.

В дисертаційній роботі, крім того, використані методи: монографічний, структурно-функціональний, наукової абстракції, аналізу і синтезу, індукції і дедукції, графічний, групувань, індексів, економічного експерименту та матричної алгебри. Джерела інформації – міжнародна та вітчизняна статистика, дані експедиційного обстеження.

Наукова новизна одержаних результатів. Важливою ознакою наукової новизни є те, що запропоновані положення з точки зору сьогоденних реалій мають об'єктивне методичне підґрунтя на відміну від тих, що донедавна були сформульовані лише на рівні гіпотез та уявлень.

Наукова новизна результатів дослідження, які виносяться на захист, полягає в наступному:

- вперше визначена сутність такої ключової категорії, як адаптація, що дає можливість у розвитку зовнішньоекономічної діяльності в першу чергу спиратися на всебічно виважені методологічні підходи щодо вирішення широкого кола теоретичних і практичних проблем;
- обґрунтовано вперше напрями та методи активізації процесу приєднання України і її АПК до ГАТТ/СОТ та інтеграції їх з ринками країн-членів ЄС і світу в цілому;
- розроблені вперше методичні підвалини розмежування факторів-показників, які характеризують пріоритетні інтереси стосовно розвитку зовнішньоекономічної діяльності, на стимулятори і дестимулятори, що набуває вагомого значення при розбудові механізму регулювання експортно-імпорتنих операцій;
- вперше обґрунтована методика оцінки адаптації зовнішньо-економічної діяльності до умов світового ринку крізь призму купівельної спроможності експортних цін щодо імпорتنих цін та устанавлення основних збалансованих зовнішніх ринків;
- розроблені принципово нові підходи до формування системних засад стратегії інтеграції у світлі виходу з конкурентоспроможною продукцією на Європейський ринок, реалізації спільної аграрної політики та зближення національного технічного регулювання з міжнародною системою стандартизації.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій. Одержані в процесі дослідження положення та висновки стосовно методичного забезпечення адаптації зовнішньоекономічної діяльності АПК до умов світового ринку науково обґрунтовані і достовірні. Це підтверджується перевіркою їх за критеріями вітчизняної та зарубіжної науки й практики, а також використанням

прийомів логічної обробки статистичних даних.

Наукове значення роботи. Значення дисертаційної роботи полягає в одержанні широкого кола нових знань наукового і практичного характеру з питань адаптації зовнішньоекономічної діяльності АПК до умов світового ринку. Результати дослідження можуть слугувати основою для подальших досліджень.

Практичне значення одержаних результатів. Розроблені у дисертаційній роботі методологічні засади з питань адаптації зовнішньоекономічної діяльності АПК до умов світового ринку використані Мінагрополітики України при підготовці проектів Законів України, Указів Президента України та матеріалів щодо вступу України до СОТ, приєднання до ГАТТ та інтеграції України і її АПК з ринками країн-членів ЄС й інших міжнародних угруповань (лист № 37-23-2-15/11959 від 28.12.2001 р.).

Особистий внесок здобувача полягає в започаткуванні обґрунтованих методологічних засад теоретичного і практичного спрямування з приводу адаптації зовнішньоекономічної діяльності АПК до умов світового ринку. Наукові здобутки одержані дисертантом особисто. При виконанні дисертаційного дослідження не використані напрацювання, що можуть належати співавторам або іншим авторам.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження за темою дисертації доповідалися й обговорювалися на науково-практичній конференції “Аграрна наука – виробництву: внутрішній і зовнішній ринок” (м.Київ, 2001 р.) (довідка № 15/47 від 18.12.2001 р.); на міжнародній конференції “Роль аграрної інформації в процесі Європейської інтеграції” (м.Київ, 2001 р.) (довідка № 1988 від 17.12.2001 р.); на міжнародній науково-практичній конференції “Проблеми ефективного функціонування АПК в умовах нових форм власності та господарювання” (м.Харків, 2001 р.) (довідка № 987 від 26.12.2001 р.); на міжнародній науково-практичній конференції “Реформування сільського господарства: підсумки, проблеми, перспективи” (м.Миколаїв, 2001 р.) (довідка №66 від 16.01.2002 р.).

Публікації. За темою дисертаційної роботи в наукових фахових виданнях, затверджених ВАК України, опубліковано 6 одноосібних наукових праць загальним обсягом 2,9 друкованого аркуша.

Обсяг і структура роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів та висновків, викладена на 10,8 авторського аркуша, включає 16 таблиць і 30 рисунків загальним обсягом 2,1 авторського аркуша, список використаних джерел має 117 назв і займає 0,3 авторського аркуша.

Вступ. Розділ 1. Теоретичні та методологічні аспекти дослідження адаптації зовнішньоекономічної діяльності до умов світового ринку та її наслідків для розвитку АПК. 1.1. Наукові погляди на адаптаційні процеси в зовнішньоекономічній діяльності в контексті еволюційно-історичного виміру. Напрямки дослідження. 1.2. Категоріально-понятійний апарат в аналізі експорту й імпорту товарів з огляду імперативів глобалізації світового ринку. 1.3. Загальна методика дослідження механізму адаптації зовнішньо-економічної діяльності до умов світового ринку. Основні методи дослідження. Висновки до розділу 1.

Розділ 2. Механізм адаптації зовнішньоекономічної діяльності АПК до норм і правил світового ринку в рамках ГАТТ/СОТ. 2.1. Умови переходу зовнішньоекономічної діяльності до нової якості зростання в світлі вимог ГАТТ/СОТ. 2.2. Механізм ГАТТ/СОТ як методологічний ключ стосовно пошуку досконалих варіантів адаптації експортно-імпортних операцій до умов світового ринку. 2.3. Зовнішньоекономічна діяльність: структура, транс-формація і орієнтири її розвитку в системі ГАТТ/СОТ. Висновки до розділу 2.

Розділ 3. Особливості формування механізму інтеграції АПК з ринками

країн-членів ЄС та виходу з конкурентоспроможною продукцією на Європейський ринок. 3.1. Інтеграція АПК з ринками країн-членів ЄС в адаптованому вимірі: навіщо, яким чином та як швидко? 3.2. Механізм удосконалення конкуренції та митно-тарифного регулювання при інтеграції АПК з ринками країн-членів ЄС. 3.3. Економічні аспекти механізму зближення національного технічного регулювання з міжнародною системою стандартизації: методологія і перспективи. Висновки до розділу 3.

Висновки

Список використаної літератури

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У першому розділі дисертації **“Теоретичні та методологічні аспекти дослідження адаптації зовнішньоекономічної діяльності до умов світового ринку та її наслідків для розвитку АПК”** на основі аналізу в історичному ракурсі висвітлено еволюцію наукових поглядів на категорію “адаптація”, визначено її місце і роль у дослідженні зовнішньоекономічної діяльності. З допомогою селективного методу розкрито зміст і характер взаємодії внутрішніх і зовнішніх чинників стосовно формування механізму адаптації зовнішньоекономічної діяльності до умов світового ринку.

Доведено, що неухильне ускладнення механізму світового ринку, яке відбувається під впливом глобалізації світової економіки, зумовлює глибинну і масштабну трансформацію зовнішньоекономічної діяльності України в цілому й АПК зокрема. При цьому переваги експортно-імпортного потенціалу стосовно можливостей зростання рівня розвитку зовнішньоекономічної діяльності повною мірою можуть бути реалізовані лише за умови змістовного осмислення найважливіших наукових поглядів на адаптацію. Принципово, що у сучасних умовах для кожної країни та її галузей є потреба в якісно новому методичному підході до оцінки власного місця у загальносвітової системі господарських взаємозв'язків, до розуміння свого значення як невід'ємної складової частини світогосподарської системи, до з'ясування рівня досконалості механізму адаптації як такої.

Важливо відзначити, що започатковані глобалізаційні процеси на рівні світових ринків приводять до посилення взаємопроникнення економік країн світу, що не лише розкриває ширші можливості для експортно-імпортного зростання, але нерідко і посилює дестабільність у зовнішньоекономічному розвитку, активізує процеси, які мають протилежний характер, ніж адаптація.

Аналіз свідчить, що серед ключових питань зовнішньоекономічної діяльності особливе місце належить проблемі викристалізації методичного підходу до з'ясування на науковому рівні суті такої категорії як адаптація. Адаптація, як теоретична абстракція, відображає експортно-імпортні відносини. Вона виокремлюється в конкретну якісно визначену ознаку, має структуру наукового опису, об'єктивний та історичний характер, а тому відноситься до економічної категорії.

Вивчення літературних джерел показує, що адаптація – це багатовекторна категорія. В ракурсі і науки, і практики вирішення питання відносно визначення суті адаптації нерідко наштовхується на ще не обгрунтоване необхідним чином методичне забезпечення. Існує багато поверхово описаних підходів до тлумачення понятійності апарату адаптації. Тобто, тривалий час була відсутня відповідь на питання: що, де, коли, чому і наскільки надійні ті чи інші окремо взяті процеси або елементи в плані зовнішньоекономічної діяльності.

Зараз стає зрозумілим, що адаптація – це формування можливостей з огляду синхронного реагування кількісних і якісних параметрів зовнішньоекономічної діяльності на зміни в світовій економіці; гнучке підпорядкування власного виробництва і внутрішнього ринку до нових реалій світового ринку; сприяння отриманню більш високої віддачі від експортно-імпортних операцій та залучення для їх здійснення ресурсів; об'єднання на системних засадах таких чинників, як спеціалізація, кооперація, концентрація і диверсифікація з метою ефективного функціонування національної економіки.

Відомо, що вияв економічного закону – це результат дії його причинно-наслідкового зв'язку. В рамках економічного закону подолання суперечностей між процесом-наслідком і процесом-причиною відбувається через адаптацію.

Стосовно адаптації, то тут серед усіх інших, як з'ясовано, найбільш вагомую виділяється така функція, як регулювання або координація. Вона спрямована на забезпечення пропорційного і гармонійного розвитку різних аспектів зовнішньоекономічної діяльності. З цього приводу особливої уваги заслуговує так звана привентивна координація.

Встановлено, що вдосконалення понятійного апарату такої категорії як адаптація виступає однією з важливих вимог часу з огляду опрацювання досконалого механізму адаптації зовнішньоекономічної діяльності до умов світового ринку, оскільки в сфері останнього спостерігається багато дестабілізаційних процесів, серед яких такі, як недобросовісна конкуренція, дискримінаційні та недружні дії з боку окремих зарубіжних партнерів, недосконалість режиму ліцензування експорту й імпорту товарів, розповсюдження недостовірної інформації щодо якості товарів, недосконалість у застосуванні компенсаційного мита.

Доведено, що функції, механізми та принципи в сукупності утворюють систему адаптації зовнішньоекономічної діяльності до умов світового ринку, що є одним з досить важливих компонентів понятійного апарату адаптації.

Факти свідчать, що застосування загальної методики дослідження проблем адаптації зовнішньоекономічної діяльності до умов світового ринку пов'язано з використанням методології як системи новітніх теорій. Нинішня ситуація не дозволяє обмежитися старим методологічним багажем.

Визначено, що загальна методика дослідження має виступати в ролі конкретизації методології, віддзеркалювати її теоретичні та практичні можливості, а також об'єднувати сукупність пізнавальних процедур щодо досліджуваної проблеми. З позицій адаптації важливо наголосити, що ціна, за якою здійснюється світова торгівля, буде знаходитися між мінімальною та максимальною внутрішніми цінами рівноваги, що були притаманні країнам до початку здійснення експортно-імпортних операцій. Загальна методика дослідження дозволяє з'ясувати суть адаптації за умов нестійкості навколишнього економічного середовища в плані чотирьох основних методологічних напрямків, а саме: буферування, вирівнювання, прогнозування і раціонування. Для відслідковування процесів адаптації доцільно здійснювати оцінку ступеня адаптованості. Основними критеріями тут виступають стабільність і зовнішньоекономічна безпека.

У другому розділі дисертації “**Механізм адаптації зовнішньоекономічної діяльності АПК до норм і правил світового ринку в рамках ГАТТ/СОТ**” обгрунтовано найбільш актуальні проблеми в контексті місця і ролі пріоритетних інтересів у розвитку зовнішньоекономічної діяльності, розбудови механізму адаптації експортно-імпортних операцій до світового ринку крізь призму ГАТТ/СОТ, структур і орієнтирів зростання зовнішньоекономічної діяльності в системі ГАТТ/СОТ.

Розглянуто напрями і механізм відновлення експортного потенціалу. Прояви деякого поживлення на внутрішньому і зовнішньому ринках АПК засвідчують нагальну необхідність удосконалення механізму формування зовнішньоекономічних інтересів. Передусім наголосимо, що зовнішньоекономічний інтерес – це усвідомлені потреби відносно існуючого стану і розвитку експортно-імпортних операцій з точки зору світової економіки. Аналіз свідчить, що в системі інтересів закономірно виділяти пріоритетні інтереси, що є частиною зовнішньоекономічних відносин і виступають у формі відповідних показників. Пріоритетні інтереси виражають рівень та динаміку задоволення потреб в плані активізації розвитку внутрішнього та зовнішнього ринків на засадах адаптації. Формуються принципово нові методичні підходи щодо трактування, формування та використання пріоритетних інтересів. Мова йде про те, що їх недостатньо розглядати як важливі ознаки тих чи інших явищ. Принципове значення має те, щоб пріоритетні інтереси невідворотно виступали як складова механізмів.

Крім того, цілком логічно ставити питання про кількісні виміри пріоритетних інтересів, що є новим кроком у розумінні методичного надбання, яке в минулі роки в АПК, на жаль, практично не використовувалося. Сюди ж долучається і проблема вираження та розмежування продекларованих пріоритетних інтересів у формі тез в той чи інший проміжок часу на стимулятори і дестимулятори.

Доведено, що між пріоритетними інтересами, які мають ознаки стимуляторів, і показниками експортно-імпортних операцій існує параметричний взаємозв'язок. Це дає можливість більш досконало визначати характер та напрями приєднання зовнішньоекономічної діяльності АПК до норм і правил ГАТТ/СОТ з огляду факторів, які впливають на зростання експортного потенціалу.

Для того, щоб фактори світового ринку позитивно запрацювали на українському ринку, внутрішнє ринкове середовище України і її АПК має бути адаптованим до системи СОТ. Між оцінками з приводу доцільності перебування України в системі СОТ або здійснення при цьому окремих заходів і взятими зобов'язаннями з приводу поступок у зовнішньоекономічній діяльності, тобто зниження тарифів на імпорт товарів, виявлена асоціативна залежність, що дає можливість диференційовано підходити до використання порівняльних переваг АПК на світовому ринку.

Виявлено, що при приєднанні України та її АПК до норм і правил ГАТТ/СОТ недоцільно погоджуватися із спотвореними і викривленими вимогами, якими в перспективі передбачена заборона на надання нових експортних субсидій навіть за умови, що такі нині не застосовуються. Окреслено, що через 2-3 роки після вступу України до СОТ вигреш від приєднання АПК до норм і правил ГАТТ/СОТ зросте до 255 млн. дол. США (експорт 1998 р. – 1380 мінус імпорт 2001 р. – 1125 млн. дол. США).

Аналіз показує, що вирішення проблем адаптаційного характеру має безпосереднє відношення до фактичного стану та розвитку експортно-імпортних операцій в окремих секторах економіки. Щодо зовнішньоекономічної діяльності такої галузі, як сільське господарство, то в даному випадку обсяг експорту товарів у 2001 р. становив 1372 млн. дол. США проти 1648 млн. дол. США в 1996 р., тобто він скоротився на 276 млн. дол. США, або на 16%, що, зрозуміло, може розглядатися лише як послаблення, а не посилення процесу адаптації. У 2001 р. порівняно з 1996 р. частка в загальному обсязі експорту товарів сільського господарства скоротилася по продуктах рослинного походження від 53 до 51%, по живих тваринах та продуктах тваринництва – від 36 до 33%; зросла по жирах і маслах тваринного та рослинного походження від 11 до 16%. Імпорт товарів сільського господарства в 2001 р. становив 535 млн. дол. США проти

600 млн. дол. США в 1996 р., тобто скоротився на 65 млн. дол. США, або на 11%. Незадовільний стан з експортом товарів по сільському господарству в перспективі може бути покращений за умови, що його структура буде трансформована в напрямку і на зразок структури, яка домінувала в 1996 р., а також посиляться адаптація внутрішнього ринку до зовнішнього і навпаки. Це стосується й імпорту товарів. Щодо харчової промисловості, то тут обсяг експорту товарів у 2001 р. становив 451 млн. дол. США проти 1402 млн. дол. США в 1996 р. Згаданий обсяг скоротився на 951 млн. дол. США, або на 68%. Обсяг імпорту товарів харчової промисловості в 2001 р. становив 590 млн. дол. США проти 848 млн. дол. США в 1996 р., тобто скоротився на 258 млн. дол. США, або на 30%, що переконує в безсистемності такого процесу. Під дією скорочення обсягів виробництва сировини й імпорту товарів продукуються процеси, які обмежують обсяги експорту товарів харчової промисловості. Виявилось, що в АПК кожна одиниця експорту в ціновому вимірі обмінюється лише на 0,87 одиниць імпорту. Купівельна спроможність експорту товарів на світовому ринку постійно знижується, що є наслідком ослаблення процесів адаптації в АПК. Для АПК важливим моментом стосовно адаптації до умов світового ринку та перебування в СОТ залишається окреслення так званих “основних збалансованих ринків”, яке може виступати в ролі методологічних засад при удосконаленні механізму регулювання обсягів імпорту товарів у взаємозв'язку з їх експортом.

У третьому розділі дисертації **“Особливості формування механізму інтеграції АПК з ринками країн-членів ЄС та виходу з конкурентоспроможною продукцією на Європейський ринок”** визначено характер взаємозалежності між адаптацією зовнішньоекономічної діяльності до умов світових ринків і станом інтеграції АПК з ринками країн-членів ЄС, конкурентоспроможністю товарів, митно-тарифним регулюванням та зближенням технічного регулювання з міжнародною системою стандартизації. Системний аналіз експортно-імпортних операцій дозволяє окреслити перспективні напрями інтеграції АПК з ринками країн-членів ЄС.

Доведено, що інтеграція забезпечує суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності кращий доступ до світових ринків. Важливість інтеграції для адаптації зовнішньоекономічної діяльності до умов світового ринку та розвитку експортно-імпортних операцій настільки велика, що переоцінити її неможливо, хоча на такому шляху зустрічається багато гострих методологічних розбіжностей та ускладнень.

Важливо акцентувати увагу на тому, що у випадку з інтеграцією одні чинники недооцінюються, другі – не враховуються належним чином, треті – розглядаються схематично. Всі вони в останні роки настільки переплелися між собою, що здійснювати інтеграцію з часом стає надмірно складно і важко, оскільки окремі фактори не вдається оцінити однозначно, і вони нерідко набувають дестабілізаційного характеру.

Розбудова методологічних засад адаптації зовнішньоекономічної діяльності відносно сучасних потреб інтеграції АПК з ринками країн-членів ЄС дає підставу для того, щоб відповідно до результатів спостереження із застосуванням експертної інформації розмежувати їх на п'ять блоків-векторів стратегій. З позицій процедури опрацювання зовнішньоекономічного змісту блоків-векторів стратегій доцільно за десятибальною шкалою здійснити їх ранжування за допомогою методів матричної алгебри, а також перевести наближені їх значення в нормовані.

Аналіз показав, що найважливішим для інтеграції України і її АПК до ринків країн-членів ЄС в адаптованому вимірі щодо кількісної ознаки виразу постає блок-вектор стратегії, спрямованої на “Економічну інтеграцію та розвиток

торговельних відносин між Україною і ЄС” (35%), який щодо черговості та важливості опрацювання має суттєву перевагу над блоками-векторами стратегій: “Адаптація соціальної політики України до стандартів ЄС” (22%), “Регіональна інтеграція України і ЄС” (19%), “Інтеграція України до ЄС у контексті загальноєвропейської безпеки, в тому числі і зовнішньоекономічної” (17%) і “Адаптація законодавства України до законодавства ЄС” (7%).

З'ясовано, що перший блок-вектор стратегії за своєю складністю, функцією і суттю багаторазово перевершує решту блоків-векторів стратегій. Очевидно й те, що означені вище чотири блоки-вектори стратегій щодо свого характеру і формування повинні співвідноситися та підпорядковуватися першому блоку-вектору стратегій. Це відповідає розбудові ланцюга стимулювання одного блока-вектора стратегії іншим і т.д.

Зі всією очевидністю проявляється, що АПК при інтеграції з ринками країн-членів ЄС має орієнтуватися на щонайшвидше приєднання до спільної аграрної політики країн-членів ЄС; скоригувати власну політику таким чином, щоб вона могла без зайвих ускладнень адаптуватися до вже згаданої політики.

Встановлено, що розподіл експортних товарів за критерієм ціноутворення підпорядковується логістичній функції. Така функція віддзеркалює формування трьох типів або зон стратегічних факторів. Для першої групи товарів, яка охоплює баранину і свинину свіжу, масло й інші молочні продукти та томати, з позицій цінової конкуренції на ринку країн-членів ЄС утворилися досить сприятливі умови щодо їх збуту, а тому є підстава вважати, що така ситуація збережеться і в перспективі. Іншими словами, АПК по згаданій групі товарів може успішно реалізувати свої порівняльні переваги на ринку країн-членів ЄС. Щодо решти 17 найменувань товарів, то їх експорт при здійсненні інтеграції АПК з ринками країн-членів ЄС буде обмеженим або зовсім припиненим, оскільки існує висока вірогідність витіснення таких товарів з уже згаданих ринків за ознаками низького рівня конкурентоспроможності. Для збуту таких товарів необхідні інші ринки або здійснення заходів щодо удосконалення ціноутворення.

Аналіз свідчить, що між значеннями ставок митного тарифу і обмеженням імпорту товарів існує залежність або взаємозв'язок. Щоб уникнути руйнування внутрішнього ринку під впливом деструктивного імпорту, допустиме зниження ставок митного тарифу не більше, ніж на 23,7% проти 36%, задекларованих у міжнародних угодах, що дає можливість забезпечувати відношення обсягів імпорту товарів до обсягів їх споживання на внутрішньому ринку в межах, що не перевищують 4-5 відсотків. Серед великої низки принципових методологічних питань інтеграції АПК з ринками країн-членів ЄС вагоме значення має і такий економічний аспект, як розбудова механізму зближення національного технічного регулювання з міжнародною системою стандартизації – ISO (міжнародна організація із стандартизації). З'ясовано, що розробка міжнародних стандартів вимагає досягнення своєрідного урівноваження або консенсусу стосовно суперечливих технічних і економічних характеристик товарів.

Привертає увагу те, що АПК, як і вся система УкрСЕПРО (Укр.Сертифікація ПРОдукції), стосовно розробки міжнародних стандартів суттєво відстає від аналогічних комплексів зарубіжних країн. Проведений аналіз свідчить, що розширення позицій АПК на світовому ринку за умови інтеграції його з ринками країн-членів ЄС безпосередньо залежить від темпів роботи по удосконаленню технічного регулювання експортно-імпортних операцій відповідно до міжнародних стандартів.

Щодо забезпечення гармонізації національних стандартів з міжнародними, то необхідно виходити з того, що на цей процес у першу чергу впливають такі чинники, як взаємозамінність та технічна сумісність стандартів, здатність стандартів усувати технічні бар'єри в торгівлі, широке застосування стандартів, захист інтересів споживачів, сприяння економії усіх видів ресурсів. На зростання конкурентоспроможності української продукції на світовому ринку суттєво впливає пряме впровадження в АПК європейських та міжнародних стандартів. Встановлено, що шанси експорту товарів в економічно розвинуті країни світу, за умови, що вони сертифіковані на відповідність стандартам ISO, у багато разів вищі порівняно з несертифікованими товарами на відповідність стандартам ISO. Визначення значення шансів експорту товарів у кількісному виразі має важливе методологічне значення з точки зору адаптації зовнішньоекономічної діяльності АПК до умов світового ринку та інтеграції його з ринками країн-членів ЄС.

ВИСНОВКИ

1. Вкрай низькі темпи й обсяги розвитку експортно-імпортних операцій в АПК свідчать про недосконалість розв'язання проблем адаптації зовнішньоекономічної діяльності до умов світового ринку та норм і правил ГАТТ/СОТ, а також інтеграції України та її АПК з ринками країн-членів ЄС й інших міжнародних угруповань взагалі і глобалізації світової економіки зокрема. Формування сучасних методологічних засад у зовнішньоекономічній сфері стримувала і непослідовна селекція відносно прогресивних наукових поглядів на адаптацію в еволюційно-історичному вимірі.
В даний час важливо, щоб усі процеси, які відбуваються в сфері зовнішньоекономічної діяльності, розглядалися крізь призму методологічних засад адаптації. Зараз внутрішній ринок повинен активно включатися в режим досить складного світового ринку лише за умови досконалого механізму адаптації експортно-імпортних операцій до зовнішнього економічного середовища.
2. “Адаптація” є специфічною категорією, що відображає об'єктивні зовнішньоекономічні відносини, в рамках яких здійснюється запобігання або уникнення конфліктів, які виникають між експортерами й імпортерами товарів. Адаптацію необхідно розглядати як багатовекторну категорію, що постає ключовим чинником з точки зору удосконалення взаємодії внутрішнього і зовнішнього ринків. Щодо механізму адаптації, то він повинен сприяти вирішенню багатопланових проблем і в першу чергу таких, як уникнення дискримінації та недружніх дій з боку зарубіжних партнерів.
3. У методології дослідження адаптації зовнішньоекономічної діяльності до умов світового ринку важливе місце належить реалізації порівняльних переваг, балансу попиту та пропозиції, експорту й імпорту товарів. Ця методологія повинна включати щонайменше такі складові, як буферування, вирівнювання, прогнозування та раціонування.
4. Пріоритетні інтереси, як першочергове здійснення тих чи інших процесів, є визначальною об'єктивною мотивацією стосовно функціонування зовнішньоекономічної діяльності, оскільки саме вони виражають рівень та найефективнішу динаміку задоволення потреб з огляду інтегрованого стимулювання розвитку внутрішнього ринку за рахунок зовнішнього і навпаки. Щоб забезпечити адаптацію експортно-імпортних операцій до умов зовнішнього ринку, доцільно продекларовані пріоритетні інтереси у

формі теоретичних міркувань або тез у виразити в значенні кількісних вимірників та розмежувати їх на стимулятори і дестимулятори, що дозволяє визначити взаємозв'язок між згаданими пріоритетними інтересами та результативністю їх застосування.

5. Для того щоб визначитися з підвалинами вдосконалення механізму здійснення експортно-імпортних операцій за умови приєднання України та її АПК до норм і правил ГАТТ/СОТ, необхідно для окреслення окремих ланок стратегії і тактики застосувати методіку асоціативної оцінки. За Україною необхідно зберегти право субсидування експорту товарів, хоча на даному етапі цей чинник широко не використовується. Виграш від приєднання АПК до норм і правил ГАТТ/СОТ становитиме 255 млн. дол. США.
6. Незадовільний стан з експортом товарів у сільському господарстві, що спостерігається в останні роки, в перспективі може бути виправлений за умови, що його структура буде трансформована на зразок структури, яка домінувала в 1996 р. Зростанню експорту товарів у харчовій промисловості може сприяти відновлення сировинної бази та розширення стратегічного імпорту. Важливо, щоб кожна одиниця експорту товарів АПК в ціновому виразі обмінювалася на зовнішньому ринку на більшу кількість одиниць щодо імпорту товарів, а також посилювалося значення так званих основних збалансованих ринків.
7. Серед питань адаптації зовнішньоекономічної діяльності до умов світових ринків інтеграція АПК з ринками країн-членів ЄС у світлі перспектив відродження експортного потенціалу АПК є одним з найголовніших. В цьому аспекті є багато факторів. Щоб з методичної точки зору оцінити окремі фактори, їх доцільно розмежувати на п'ять груп. Після їх ранжування за десятибальною шкалою за допомогою методу матричної алгебри з'ясовано, що такий блок-вектор як "Економічна інтеграція та розвиток торговельних відносин між Україною і ЄС" посідає перше місце, або найвищу сходинку (35%). Для АПК високий стимулюючий ефект може забезпечити участь у так званій спільній аграрній політиці ЄС. Щодо значення чистого виграшу від інтеграційного процесу, то він щорічно становитиме 30 млн. дол. США.
8. З'ясовано, що при здійсненні інтеграційних процесів з 22 найменувань найважливіших товарів за критерієм цінової конкуренції мають перспективу залишитись на ринку країн-членів ЄС лише п'ять видів товарів. У цьому напрямі необхідно удосконалювати ціноутворення. Щоб уникнути руйнування внутрішнього ринку під впливом деструктивного імпорту, допустиме поступове зниження ставок митного тарифу не більше, ніж на 23,7% проти 36%, задекларованих у міжнародних угодах.
9. Важливою передумовою адаптації зовнішньоекономічної діяльності АПК до умов світового ринку постає такий чинник, як вдосконалення механізму зближення національного технічного регулювання з міжнародною системою стандартизації – ISO. Шанси експортувати товари, якщо вони сертифіковані за стандартами ISO, зростають порівняно високими темпами, що може виступати як закономірність при опрацюванні механізму зовнішньоекономічної діяльності.

Варто акцентувати увагу на тому, що до найважливіших напрямків національного технічного регулювання доцільно віднести пряме впровадження європейських та міжнародних стандартів; започаткування принципу добровільності використання стандартів; чітке розмежування функцій сертифікації та акредитації; запровадження

модульного підходу стосовно оцінки відповідності стандартів на основі декларації постачальників.

Реалізація запропонованих дисертантом заходів дасть змогу відродити експортно-імпортний потенціал АПК, посилити адаптацію зовнішньо-економічної діяльності до умов світового ринку та інтеграцію її з ринками країн-членів ЄС.

СПИСОК РОБІТ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ в наукових фахових виданнях, затверджених ВАК України

1. Драга Т.В. Методологічні засади адаптації зовнішньоекономічної діяльності до умов світового ринку // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України, науково-практичний збірник. – 2001. – №4. – С.73-80, 0,69 д.а. (до параграфів 1.1; 1.2 і 1.3).
2. Драга Т.В. Пріоритетні інтереси в розвитку зовнішньоекономічної діяльності // Вісник аграрної науки. – 2002. – №1. – С.83-84, 0,34 д.а. (до параграфу 2.1).
3. Драга Т.В. Про вступ України до СОТ: перспективи і проблеми адаптації аграрної сфери // Економіка АПК, міжнародний науково-виробничий журнал. – 2001. – №11. – С. 125-128, 0,67 д.а. (до параграфу 2.2).
4. Драга Т.В. Напрямки посилення активності зовнішньоекономічної діяльності в АПК // Вісник Сумського державного аграрного університету, науково-методичний журнал, серія “Фінанси і кредит”. – 2001. – №2. – С. 140-141, 0,38 д.а. (до параграфу 2.3).
5. Драга Т.В. Інтеграція агропромислового комплексу з ринками країн-членів Європейського Союзу // Міжгалузевий науково-технічний журнал “Проблеми науки”. – 2001. – №12. – С.59-61, 0,41 д.а. (до параграфів 3.1 і 3.2).
6. Драга Т.В. Національне технічне регулювання та перспективи його зближення з міжнародною системою стандартизації // Міжгалузевий науково-технічний журнал “Проблеми науки”. – 2001. – №9. – С.54-57, 0,38 д.а. (до параграфу 3.3).

АНОТАЦІЯ

Драга Т.В. Адаптація зовнішньоекономічної діяльності агропро-мислового комплексу до умов світового ринку. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.07.02 – економіка сільського господарства і АПК. – Інститут економіки НАН України, Київ, 2002.

У дисертаційній роботі на системних засадах проаналізовано найбільш актуальні проблеми методології дослідження адаптації зовнішньоекономічної діяльності АПК до умов світового ринку, на теоретичному і практичному рівнях з'ясовано закономірності адаптації з точки зору розвитку сільського господарства та харчової промисловості. Вирішуються питання розбудови системи адаптації зовнішньо-економічної діяльності АПК до норм і правил світового ринку в рамках ГАТТ/СОТ, організаційно-економічного механізму інтеграції АПК з ринками країн-членів ЄС та виходу з конкурентоспроможною продукцією на Європейський ринок, захисту внутрішнього ринку від дискримінаційного імпорту. Одержані результати можуть бути використані для подальшої розробки заходів, спрямованих на розвиток адаптації зовнішньоекономічної діяльності АПК до умов світового ринку.

Ключові слова: адаптація, зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, механізм,

інтеграція, міжнародна стандартизація.

ANNOTATION

Draga T.V. Adjustment of foreign trade activities in the agro-industrial complex to the global market conditions. – Manuscript.

Dissertation for obtaining of a Ph. D. degree of in Economic Sciences, specialty 08.07.02 – Economics of agriculture and the agro-industrial complex. – Institute of Economics, NAS of Ukraine, Kyiv, 2002.

The dissertation provides a systematically grounded analysis of the highest topical problems of methods for studying of the adjustment of foreign trade activities in the agro-industrial complex (AIC) to the global market conditions; it elucidates the mechanism of the adjustment development in terms of agriculture and the food industry on both the theoretical and practical levels.

There are decided issues related to the following: up-building of a system of the adjustment of foreign economic activities in the AIC to the global market's norms and regulations within the frameworks of GATT/WTO; economic-organizing mechanism of the AIC's integration with the EU countries' markets and entering the European market with competitive products; protection of the domestic market against discriminatory imports. The outcomes obtained can be used for further elaboration of measures aimed at promoting the adjustment of the AIC foreign economic activities to the global market conditions.

Key words: adjustment, foreign economic activities, export, import, mechanism, integration, international standardization.

АННОТАЦИЯ

Драга Т.В. Адаптация внешнеэкономической деятельности агропро-мышленного комплекса к условиям мирового рынка. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.07.02 – экономика сельского хозяйства и АПК. – Институт экономики НАН Украины, Киев, 2002.

В диссертации изложены основные методологические вопросы относительно исследования адаптации внешнеэкономической деятельности АПК к условиям мирового рынка, теоретические аспекты адаптации внешнеэкономической деятельности в ракурсе мирового рынка и ее результатов для развития АПК, проблемы создания системы адаптации внешнеэкономической деятельности АПК к нормам и правилам мирового рынка в рамках ГАТТ/ВТО, организационно-экономического механизма интеграции АПК с рынками стран-членов ЕС и выхода с конкурентной продукцией на Европейский рынок.

Рассматриваются методологические подходы к анализу научных точек зрения относительно категории “адаптация” в эволюционно-историческом контексте; понятийного аппарата адаптации; места и роли категории "приоритетные интересы" при развитии экспорта и импорта товаров, а также адаптации их к ГАТТ/ВТО; структуры, трансформации и ориентиров восстановления экспортного потенциала в системе ГАТТ/ВТО; интеграции АПК с рынками стран-членов ЕС в адаптивном измерении; формирования механизма совершенствования конкуренции и таможенно-тарифного регулирования; экономических аспектов механизма сближения национального технического регулирования с международной системой стандартизации.

Наблюдается то, что экономическая наука в предыдущие годы не смогла решить широкий круг методологических вопросов в отношении селекции прогрессивных

научных школ, поскольку недостаточно учитывала глобализацию мировой экономики, ее положительное и отрицательное влияние на развитие экспортно-импортных операций. Установлено, что адаптацию необходимо рассматривать как многофункциональную категорию. Она выполняет важнейшую роль в процессе совершенствования взаимодействия внутреннего и внешнего рынков вообще и в плане ГАТТ/ВТО в частности. Важно, чтобы адаптация выступала в роли системообразующего фактора и способствовала разрешению противоречий, которые уже реально существуют или могут возникнуть в перспективе между субъектами внешнеэкономической деятельности.

Обосновано, что адаптация внешнеэкономической деятельности АПК к условиям мирового рынка способствует реализации сравнительных преимуществ сельского хозяйства и пищевой промышленности, а также сбалансированности спроса и предложения.

Решаются вопросы в отношении того, чтобы приоритетные интересы с точки зрения интегрированного стимулирования развития внутреннего рынка за счет внешнего и наоборот должны быть разделены на две группы, а именно: на стимуляторы и дестимуляторы, что дает возможность определять взаимосвязь между упомянутыми интересами и результативностью их реализации.

Методология адаптации предусматривает сохранение права Украины на применение субсидий в интересах развития экспорта товаров, несмотря на то, что этот фактор в 2001 и в предыдущие годы не использовался. Для оценки отдельных звеньев стратегии и тактики в отношении построения механизма осуществления экспортно-импортных операций при условии присоединения Украины и ее АПК к нормам и правилам ГАТТ/ВТО целесообразно применить ассоциативные оценки, что отвечает развитию новых направлений в научном поиске, так как преодолевается замедление в процессе интеграции Украины и ее АПК в мировую экономику.

Обоснованы пути совершенствования структуры экспорта и импорта товаров в сфере сельского хозяйства и пищевой промышленности. Выявлены особенности повышения обмена единиц экспорта товаров на единицы импорта товаров. Показано состояние и перспективы усиления в общем объеме экспорта товаров так называемых основных сбалансированных рынков, освещены основные проблемы их формирования.

Доказано, что интеграция АПК с рынками стран-членов ЕС является одним из наиболее важных факторов в отношении перспектив развития внутреннего рынка. Такой блок-вектор как “Экономическая интеграция и развитие торговых отношений между Украиной и ЕС” имеет преимущества перед всеми другими направлениями интеграционных процессов. В работе проведен анализ и определены перспективы участия АПК в так называемой общей аграрной политике ЕС. Указана суть такой политики и типовые схемы сотрудничества в ее реализации.

Обоснована перспектива сохранения внутреннего рынка при условии влияния на него деструктивного импорта товаров. Подчеркивается необходимость совершенствования ценообразования с целью сохранения конкурентных преимуществ АПК на рынках стран-членов ЕС.

Доказано, что одним из важнейших условий адаптации внешнеэкономической деятельности АПК к условиям мирового рынка является такой фактор как построение механизма сближения национального технического регулирования с международной системой стандартизации - ISO. Полученные результаты могут быть использованы для дальнейшей разработки мероприятий, направленных на развитие адаптации внешнеэкономической деятельности к условиям мирового рынка.

Ключевые слова: адаптация, внешнеэкономическая деятельность, импорт, механизм, интеграция, международная стандартизация.